Megtekintés LightBoxban

Az alábbiakban Frech Ágnes, Fővárosi BÍrósági Büntető Kollégium vezető asszonynak írott levelemet olvashatják, amelynek tárgya a Budaházy-ügyben elkövetett újabb jogsértések elleni tiltakozásom, illetve a bírák, ügyészek felhívása a jogállamiság s a függetlenség védelmére:

Dr. Frech Ágnes
A Fővárosi Bíróság Büntető Kollégiumának
Vezetője részére

Feladó:

Dr. Morvai Krisztina Európai Parlamenti képviselő
az EP Szabadságjogi, Rendészeti és Igazságszolgáltatási
Bizottságának tagja

Budapest, 2011. június 15.

Tisztelt Dr. Frech Ágnes Kollégiumvezető Asszony!

A mai napon – az Európai Parlament Szabadságjogi, Rendészeti és Igazságszolgáltatási Bizottságának tagjaként – részt kívántam venni a Fővárosi Bíróságon a Budaházy György és társai ellen folyamatban lévő büntetőügy tárgyalásán. Szükségesnek tartom az eljárás folyamatos és rendszeres figyelemmel kísérését, tekintettel arra, hogy az elsőrendű vádlott a magyarországi politikai ellenzék ismert alakja, s ennélfogva az eljárási és anyagi jogi szabályok maradéktalan betartása kiemelkedően fontos, annak érdekében, hogy még a látszata se álljon fenn annak, hogy az eljárásban s a majdani ítéletben a jogon kívüli, esetlegesen politikai tényezők is szerepet játszanak. A nemzetközi gyakorlatban a hasonló ügyekben megszokott, hogy mind a sajtó, mind a nyilvánosság mintegy „ellenőrző szerepet" játszik az eljárási garanciák maradéktalan betartása felett. Egyébként elsődlegesen pontosan ezen okból alakult ki a jogfejlődés során a tárgyalás nyilvánosságának elve, így lehet ugyanis kizárni, vagy minimalizálni az állami büntetőhatalom, a büntetőeljárások visszaélésszerű alkalmazását, a hatalom visszaéléseit.

A mai napon a bíróság – immár második alkalommal – *zárt tárgyalást tartott* ebben a kiemelkedő hazai és nemzetközi érdeklődésre számot tartó büntetőügyben, mi több, az *elsőrendű vádlottat is kizárta a tárgyalásról, ennélfogva Budaházy György (s egy további kizárt vádlott) nem lehetett jelen az ügyben „koronatanúként" szereplő S. Tibor meghallgatásán.*

Engedje meg, hogy egyfelől, mint választott képviselő (politikus), másfelől, mint bírói szakvizsgával is rendelkező büntetőjogász megosszam Önnel (és a nyilvánossággal) a fentiekkel összefüggő rendkívül súlyos aggodalmamat.

A tárgyalás bizonyítási szakasza, ezen belül is a tanúk meghallgatása a bíró számára (elfogulatlan, pártatlan, az ártatlanság vélelmét komolyan vevő bíró esetében) a büntetőeljárás egyik „legizgalmasabb", legmeghatározóbb része. A tanú, vallomásának megtételekor korántsem csupán szóbeli információkat, tényeket közöl a bírósággal. Testbeszéde, viselkedése, nem-szóbeli (nonverbális) megnyilvánulásai a bíró számára legalább olyan súlyú tényezők, mint szavai. A tanúkihallgatás során a bíróságnak arról is meg kell győződnie, hogy a tanú igazat mond-e, avagy teljes egészében vagy részben, egyes elemekben hazudik. Erre olyan tényezőkből lehet – egyebek mellett – következtetést levonni, mint a tanú idegessége vagy nyugalma, higgadtsága, a tanú tekintete, beszédének jellege, sebessége, az egész vallomás „életszerűsége", a tárgyalás egyéb résztvevőivel való szemkontaktusai, s egész

viselkedése a vallomás megtétele közben.

Ha és amennyiben a bíró olyasmit észlel, hogy például a tanú folyamatosan a jegyzetei után kapkod, olyan dolgokat, amelyekre az életszerűség alapján igen jól kellene emlékeznie jegyzetekből idéz fel, az ügyészre többször is kérdően néz vallomásának megtétele közben, kapkod, ideges, akkor ez a bíró számára igen értékes információ. (Ilyen, s ehhez hasonló, sokatmondó „jeleket adott" a meghallgatott S. Tibor tanú az előző tárgyaláson.)

Ilyenkor a bírónak – amellett, hogy bizonyos mértékig törekednie kell a tanú megnyugtatására – tisztáznia kell, (nyilván elsősorban magában), hogy a viselkedés egyes elemeiből és összességéből nem az következik-e, hogy a tanú valótlanságokat állít, s ennélfogva vallomása vagy annak egyes részei nem alkalmasak arra, hogy azok alapján bűnösséget megállapító ítéletet lehessen hozni.

A bíró nem valamiféle udvarias házigazda, vagy háziasszony, akinek ilyen helyzetben az a dolga, hogy a tanú számára kellemetlen helyzetet megszűntesse, hanem az a dolga, hogy a tanú adott viselkedéséből jogilag releváns következtetéseket vonjon le. A lehető legrosszabb – s a jogállami követelményekkel, a tisztességes eljárás elvével meggyőződésem szerint összeegyeztethetetlen - bírói reakció ilyen esetben a vádlottak, vagy egyes vádlottak, valamint az egész hallgatóság kiküldése a tárgyalóteremből. A bíró egy ilyen döntéssel –elfogulatlansága esetén – saját magát is megfosztja a bizonyítékok értékelésének egy igen fontos forrásától, valamint a hallgatóságot megfosztja a bírósági tárgyalások nyilvánosságából fakadó jelenléti, eljárás-megfigyelési joguktól, az eltávolított vádlottat pedig attól az alapvető jogától, hogy közvetlenül ismerhesse meg az ellene tanúskodó vallomását. (Az utóbbi alapvető jog a „tisztességes eljárás" jogának alapeleme, az angol nyelvű szakirodalomban és esetjogban „the right to be confronted with winesses against him/her" alapvető vádlotti joga.)

Az adott bírói reakció tehát szükségtelen és aránytalan, különösen akkor, ha a „versengő jogokkal", a tárgyalás nyilvánosságának, közvetlenségének elvével, valamint a vádlottnak az előbb ismertetett jogával vetjük össze. (Véleményem szerint így sommázható a mai és a legutóbbi tárgyaláson hozott, s most általam elemzett bírói döntés jogi aggályossága.)

Kétségtelen tény, hogy a legutóbbi idők jogfejlődésében megjelent a tanúk védelmének, kíméletének elve s ennek gyakorlati következményei a hazai és külföldi büntetőeljárásokban. Előfordulhat olyan helyzet, hogy a tanura a vádlottal való szembesülés rendkívüli mértékben megterhelő, tőle hiteles vallomás ennélfogva nem is várható, s ezen okokból a vádlott és a

tanú együttes közvetlen jelenlétét lehetőség szerint el kell kerülni. Ilyen eset tipikusan a gyermekekkel vagy nőkkel szemben elkövetett durva szexuális bűncselekmények esete, amikor a tanúnak (sértettnek/áldozatnak) az elkövetővel való újabb szembesülése rendkívül traumatizáló, különösen megrázó és visszafordíthatatlan lelki károsodást okozó lehet az érintettnek. Ilyen esetekben is igyekezni kell azonban megtalálni azt a megoldást, amely az egyéb eljárási jogokat, így a vádlott azon jogát, hogy az ellene szóló tanúvallomást a lehető legközvetlenebbül megismerje „kíméli", szem előtt tartja. Erre szolgál például a zártláncú videó-rendszer, amelynek segítségével a vádlott anélkül követheti figyelemmel a tanúvallomást, hogy a tanúnak közvetlenül találkoznia kellene vele, s meg kellene élnie az esetleges megrázkódtatást. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a tanúnak a vádlott távollétében történő meghallgatása igen kivételes és alaposan indokolandó eset kell, hogy legyen és maradjon. Ennek ellenkezője beláthatatlan következményekkel járhat, hiszen odavezethet, hogy úgy lehet valakivel szemben súlyosan terhelő, adott esetben kemény börtönévekkel fenyegető állításokat tenni, hogy azokkal szemben a megvádolt érdemben nem védekezhet. Egy ilyen általános gyakorlat egyenes út a jog halálához, s a politikai ellenzékhez tartozókkal szemben indult eljárások esetén a koncepciós perekhez, a büntetőeljárások hatalmi érdekeknek történő alárendeléséhez, illetve ezek közvetlen veszélyéhez és lehetőségéhez.

A tanúk védelmét, kíméletét a tudomány és a gyakorlat nem életerős, fizikai, szellemi és pszichés képességei teljében lévő tanúkra találta ki, s nem kiemelkedő közérdeklődésre számot tartó, ellenzéki személyekkel szemben folyó, kirívóan magas büntetési tétellel fenyegetett cselekmények miatt indított ügyekben. Ha egy ilyen tanú esetében (mint S. Tibor) a bíróság azt állíthatja (indokolás nélkül egyébként), hogy a vádlott jelenléte a tanút a vallomása megtételében zavarja, s emiatt a nyilvánosság és az önkényesen kiválasztott egyik vagy másik vádlott a főszabályként nyilvános bírósági tárgyalásról kizárható, akkor hasonló döntés bármely büntetőügyben alkalmazható. *Minden egyes tanúnak „jobban esik" a vallomását a nyilvánosság és a vádlott(ak) kizárása mellett elmondani! Tény és való, hogy a vallomástétel minden esetben megterhelő, ennél azonban lényegesen megterhelőbb hosszú éveket börtönben tölteni esetleges hamis tanúvallomások alapján.*
A két érdek közül tehát szinte minden esetben annak kell felülemelkednie, amely alapján a vádlott közvetlenül megismerheti az ellene szóló tanúvallomást, a vallomástétel a nyilvánosság mellett zajlik, s a bíró nem pszichoterapeutaként, hanem bíróként jár el, azaz elsődlegesen a valóság kiderítésében, nem pedig a tanú mindenáron való „nyugtatgatásában" érdekelt. (Az utóbbi bírói hozzáállás egyébként azt a benyomást is teheti a tanúra, hogy a bíróság egy bizonyos tartalmú vallomást „vár el tőle", s addig-addig „nyugtatgatja", addig-addig alakítja a tárgyalótermi körülményeket, amíg az elvárt tartalmú vallomását meg nem teszi, például nyomozati vallomását meg nem ismétli.)

Tisztelt Kollégiumvezető Asszony! Köztudomású tény, hogy napjainkban – immár párthovatartozásra tekintet nélkül – igen sokan aggódnak, aggódunk amiatt (vagy annak látszata miatt?), hogy a magyar igazságszolgáltatás politikai, hatalmi érdekek befolyása alá

került vagy kerülhetett. Ezt – álláspontom szerint – egy módon lehet megcáfolni: a jogszabályok, különösen az eljárásjogi garanciák, szabályok következetes betartásával s betartatásával. Fontos még az is, hogy a nyilvánosság ez utóbbit folyamatosan ellenőrizni tudja. Mindebből az következik, hogy a (jog)szabályokat és az alapelveket, különösen a tárgyalás nyilvánosságának, közvetlenségének és szóbeliségének elvét, a tisztességes eljárás elvét, az ártatlanság vélelmét, a terheltnek a vele szemben tanúskodókkal történő közvetlen „szembesítésének" jogát, védelemhez való jogát s minden egyéb releváns jogszabályt és elvet *rendeltetésüknek megfelelően, az önkény (veszélyének) kizárása érdekében kell értelmezni és alkalmazni*. Minden tisztességes bírónak és ügyésznek alapvető érdeke, hogy ne váljon egy olyan rendszer részesévé (még közvetve, azaz az ügyészi, bírói jogsértésekről való hallgatással sem), amely ellentétben áll a jogállamiság normáival. Megbocsáthatatlan mulasztás, sőt bűn, hogy a 2006. őszi tömeges jogellenes büntetőeljárásokat és bebörtönzéseket nem követte az ügyészi és bírói kar érintett tagjai vonatkozásában felelősségrevonás, s megbocsáthatatlan bűn, ha az igazságszolgáltatásban akár egyetlen ügyész vagy bíró is esküjét megszegi, s nem az állampolgárok jogainak védelmén, hanem azok megsértésén munkálkodik. *Úgy érzem, hogy az igazságszolgáltatás tisztaságának megőrzésében illetve visszaszerzésében maguknak az ügyészeknek és a bíráknak van kiemelkedő szerepük, s az igazságszolgáltatás megtisztítását, illetve tisztaságának megőrzését nekik, az ügyészeknek és a bíráknak kellene „kézbe venniük".*
Áttörést jelentett evonatkozásban Bónis Éva volt fővárosi bírósági bíró nyilvánosság elé lépése, aki a Magyar Hírlapban megjelent cikkeiben beszámolt arról, miként távolították el a bírói karból, azt követően, hogy a hírhedt Nastase-Medgyesi koccintás miatti gesztenyéskerti, rendőrség által jogellenesen szétvert tüntetés résztvevőit ártatlannak találta, s a rendőrség jogsértését állapította meg, a tüntetők kártérítési igényét megalapozva, a gyülekezési jog fogalmát rendeltetésszerűen, helyesen értelmezve. (Bónis Éva: Ők koccintottak, én repültem, Magyar Hírlap 2011. június 4. és Szólítom a bírákat!, Magyar Hírlap, 2011. június 11., a cikkek megtalálhatóak a
www.magyarhirlap.hu
internetes oldalon). Szeretném idézni Bónis Évát s felhívni (a Budaházy György elleni jelenlegi és ezt megelőző büntetőügyek, valamint a 2006. őszi tömeges ügyészi és bírói jogsértések kapcsán szerzett tapasztalataim alapján) a magyar bírók és ügyészek figyelmét Bónis Éva következő szavaira, amelyet volt kollégáihoz, a magyar bírói kar tagjaihoz intézett:

„Saját függetlenségük védelme és érvényesülésük érdekében álljanak ki és harcoljanak a bírói függetlenségért, a jogállamiságért és egymásért. Ennek a jelenlegi rendszerben és feltételek között egyetlen eszköze a nyilvánosság, egyetlen módja pedig az összefogás!

A magam eszközeivel én is szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy a magyar igazságszolgáltatás rendeltetésszerű, jogállami működése, s annak külső látszata is helyreálljon. Ennek érdekében jelen nyílt levelemet szeretném eljuttatni minden magyar bíróhoz és ügyészhez, azzal a szándékkal, hogy a bírói illetve az ügyészi karon belül gyümölcsöző vita induljon arról, hogyan szolgálható a jogállamiság az eljárási szabályok megfelelő értelmezésével s maradéktalan

betartásával, s tapasztalhatók-e visszásságok jelenleg ezen a területen. Ahhoz, hogy az Európai Parlamentnek az igazságszolgáltatásra szakosodott bizottsága tagjaként, EP képviselőként írott jelen levelem szándékom szerint minden magyar bíróhoz mielőbb eljusson, Kollégiumvezető Asszony segítségét szeretném kérni. Nyilvánvaló, hogy az elektronikus levélben történő eljuttatás lényegesen gyorsabb és hatékonyabb, mint a hagyományos postai út, így arra kérem, hogy lehetőség szerint az összes bíró, de legalább a Fővárosi Bíróság területén működő bírák hivatali email címeit rendelkezésemre bocsátani szíveskedjék. Bízom abban, hogy hivatalos jellegüknél fogva ezek titkot nem képeznek, s kérésem teljesítésének akadálya nincs.

Az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény 17.§-a a következőképpen rendelkezik:

„*Az állami szervek kötelesek az Európai Parlament képviselői részére a munkájukhoz szükséges felvilágosítást megadni* .”

E jogszabályra figyelemmel az Európai Parlament magyarországi képviselőjeként és az EP Szabadságjogi, Rendészeti és Igazságügyi Bizottságának (LIBE) tagjaként kérem, hogy e levelemre (amelyet az abban foglaltakra tekintettel nyilvánosságra is hozok) érdemben válaszolni szíveskedjék.

Köszönettel és tisztelettel

Morvai Krisztina
e-mail: krisztina.morvai@europarl.europa.eu